

ПРОБЛЕМИ ТА СУДЖЕННЯ

УДК 340(477)(063)

М. Василенко,

доктор юридичних і фізико-математичних наук, професор,
професор кафедри права ЄС та порівняльного правознавства
Національного університету «Одеська юридична академія»,
Академік Академії наук вищої освіти України

**РЕЙДЕРСТВО ЯК ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ
В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ, ЙОГО ПРОЯВИ
ТА ЗАПОБІГАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

Міжнародне співтовариство все більше турбують невійськові джерела нестабільності в економічній, соціальній та інших сферах діяльності. Через їх наявність зростає рівень безробіття населення, організована злочинність і тероризм, погіршується стан навколишнього середовища тощо. Оскільки вирішення більшості відомих проблем на національному й міжнародному рівнях лежить в економічній площині, економічна безпека стає основою національної та міжнародної безпеки. Вона відображає причинно-наслідковий зв'язок між господарюванням і ступенем приросту економіки, економіко-правовим і військовим потенціалом країни.

Як відомо, сучасна ринкова економіка заперечує її державне регулювання, затверджуючи вільний ринок та необмежену конкуренцію як основні засоби забезпечення прогресу й досягнення соціальної справедливості на основі економічного зростання [1, с. 10]. Саме такі умови сприяють криміналізації економічних відносин, що веде до широкого розповсюдження такої злочинної діяльності, як рейдерство. При цьому корупція як внутрішнє державне правове явище посилює рейдерство, створює передумови для порушень законодавства, сприяє злочинним діям, приховує факти рейдерства та гальмує хід розслідувань рейдерських захоплень. Це підтверджує, що причини

рейдерства лежать у структурі ринкових господарсько-адміністративних відносин, перешкоджаючи розвитку економіки та залученню інвестицій.

Зауважимо, що однозначного й загальноприйнятого визначення рейдерства на сьогодні не існує. Зрозуміло, що популярне визначення рейдерства як незаконного захоплення власності є невиправдано широким. Водночас відомі західні визначення типу «придбання акціонерної компанії без згоди її акціонерів шляхом агресивної скупки акцій на відкритому ринку» є достатньо вузькими, а «виведення активів із володіння законних власників» стало швидше політкоректним натяком, що об'єднує законні й незаконні види бізнесу. В умовах недосконалої конкуренції остаточний розподіл прав власності залежить від величини ресурсів, спрямованих на їх придбання. У цьому разі наслідком невиконання державою функції координації конкуренції в масштабах національного господарства стає утворення різноманітних економічних аномалій, до яких можна віднести також рейдерство.

Різні аспекти проблеми рейдерства останнім часом висвітлювались у працях українських і зарубіжних авторів, таких як О.І. Беліков, О.В. Борздіко, С.В. Васильчак, Е.О. Вашкеба, Д.В. Зеркалов, Ю.С. Нехорошев, І.В. Спасибо-Фатєєва, А.Ю. Федоров, В.О. Швец

та інші. Проте значна частина вітчизняних робіт є перекладом західних джерел, тому не повною мірою враховує національні особливості явища, що обговорюється.

Метою статті є дослідження деяких теоретико-правових аспектів рейдерства з позицій розуміння та визначення його як господарсько-правового явища в сучасній економіці, встановлення його проявів і запобігання йому.

Термін «рейдерство» в українській науці з'явився відносно нещодавно. Як і багато інших понять, що увійшли до наукового вжитку, слово «рейдерство» було запропоноване неюристами. Рейдерами (від англ. raid – «набїг, раптовий напад») британці називали військові кораблі, які поодиночі виконували бойові завдання, найчастіше знищуючи торгові судна супротивника. У господарсько-правовому сенсі фігура рейдера у свідомості громадян розвинених західних країн ототожнювалась зі злочинцем, який перебуває поза законом і поза мораллю. Під час Другої світової війни рейдерами називали переважно німецькі кораблі, що завдавали удару по розтягнутих морських комунікаціях союзників.

У сучасних економічних умовах цей термін використовується для позначення осіб і компаній, які спеціалізуються на ворожому захопленні чужого бізнесу. У нашій же країні, на жаль, рейдерські практики сьогодні поєднуються з морально-правовими установками широких верств населення, соціалізація якого проходила в 1990-і рр. в умовах постійної боротьби за додаткові заробітки й особисте виживання. Загалом приватизація в Україні в цей час мала ознаки, які ототожнюють її з рейдерством. Тому стверджуємо, що рейдерські практики в Україні не є новиною, вони відбуваються вже досить давно. Так, О.І. Беліков виділяє чотири масові, революційні перерозподіли власності на теренах Росії, ініційовані владою: перший перерозподіл власності відбувся ще в епоху Івана Грозного; другий рейдерський перерозподіл улаштував

цар Петро I; третій етап цієї діяльності здійснили більшовики після Російської революції 1917 р.; четвертий етап розпочався в 1992 р. та триває нині [2]. Відзначимо, що міжнародна фінансова криза (яка почалась у 2009 р.) значно загострила проблему рейдерства. У результаті цього з'явилося багато підприємств, у яких склалося складне фінансове становище, що у свою чергу полегшило на ринку процедури агресивних рейдерських поглинань.

В умовах формування ринкової економіки олігархічного типу господарська діяльність, як правило, розглядається як підприємницька діяльність, а господарськими відносинами, як зазначає В.О. Швець [3], стають відносини між господарюючими суб'єктами, сферу яких складають господарсько-виробничі (майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання за безпосереднього здійснення господарської діяльності), організаційно-господарські (відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю) та внутрішньогосподарські (відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами) відносини (ч. ч. 4–7 ст. 3 Господарського кодексу України).

Досвід останніх 25 років показує, що рейдери – це ті, хто намагається отримати компанію проти волі її власників. Зокрема, підприємства не купують, а захоплюють без жодних підстав і будь-якими засобами, найчастіше за декілька годин, щоб відразу ж, змінивши керівництво, продати основні активи компанії. Відомо, що лише за період 2000–2007 рр. в Україні було захоплено близько 3 000 підприємств. Як правило, замовника рейдерської атаки цікавить нерухомість підприємства, вигода від продажу металоконструкцій або ж повна зупинка працюючого об'єкта чи визнання його банкрутом

(у разі конкурентної боротьби). Середньостатистична норма прибутку рейдера в Україні, за експертними оцінками, становить близько 1000% [4, с. 56]. За таких прибутків не дивно, що рейдерство (зокрема, захоплення й поглинання підприємств) стало розповсюдженим явищем. Теоретично воно стало необхідним механізмом регулювання неоліберального ринку, а отже, рейдерство не є українським економіко-правовим винаходом. У науковій літературі існує безліч дефініцій рейдерства як незаконного поглинання підприємств. Досить повне, на наше переконання, визначення цього поняття дав російський фахівець О.Ю. Федоров: «Рейдерство – це суспільно небезпечне, протиправне діяння, пов'язане з незаконним придбанням права володіння, користування, розпорядження активами (частиною активів) юридичної особи або зі встановленням контролю над юридичною особою шляхом незаконного придбання права володіння, користування, розпорядження частками учасників юридичної особи в статутному капіталі юридичної особи та (або) голосуючими акціями акціонерного суспільства, що заподіює шкоду правам і законним інтересам власників та здійснюється всупереч їх волевиявленню, загрожує безпеці особи, суспільства й держави» [5, с. 38]. Отже, рейдерство як явище існувало та існує в усьому світі у вигляді цілком природної боротьби за виживання. У сучасних умовах воно корелює з економічною конкуренцією ринкової економіки, коли сильні поглинають слабких. Сьогодні в країнах із розвинутою ринковою економікою основою рейдерства став заріток на різниці вартості акцій і вартості майна компанії, що поглинається, яке після захоплення розпродається частинами. Майновий комплекс, як правило, коштує дорожче, ніж капіталізація компанії.

Відомо, що в наукових джерелах рейдерство поділяють на «біле», «сіре» та «чорне» залежно від ступеня порушення законодавства [6; 7].

У більшості розвинених країн існує винятково «біле» рейдерство, що ототожнюється із санацією й виведенням підприємства з кризового стану. «Білі» рейдери у своєму арсеналі використовують досить стандартний набір прийомів, що стосуються переважно різних маніпуляцій з акціями й частками товариства, протиріч і проблів у корпоративному законодавстві. Рейдер діє винятково згідно із законом, використовуючи залишені законодавцем «дірки», організовує скупку акцій або боргів підприємства, намагається тимчасово погіршити його економічний і фінансовий стан, здешевивши його акції, шукає «діри» в статуті тощо. Таким чином, «біле» рейдерство припускає дії, що формально залишаються в межах закону (наприклад, використання у своїх цілях законодавчих лазівок, маніпуляції громадською думкою, перетягування на свій бік представників органів влади шляхом неформальної комунікації, заохочення протестної активності співробітників підприємства, «злив» компрометуючої керівництвом підприємства звітності у відповідні податкові органи й контролюючі інстанції тощо). Саме існуюче цивільно-правове регулювання господарської діяльності між контрагентами, зокрема дій, пов'язаних із банкрутством, купівлею-продажем підприємств, ліквідацією, а також злиттям і приєднанням, спричинило низку зловживань, у тому числі й «біле» рейдерське захоплення підприємств.

«Чорне» рейдерство, на відміну від «білого», припускає використання незаконних схем привласнення власності із застосуванням силових методів, таких як спричинення шкоди здоров'ю, нанесення побоїв, шантаж, захоплення співробітників підприємства в заручники, підкуп представників відповідальних відомств, силове захоплення території підприємства, фальсифікація рішень суду, статутних документів, протоколів зборів акціонерів тощо. Нерідко можна зустріти дії, пов'язані з використанням фальшивих документів, а

також незаконною виїмкою документів та підrobкою печаток і штампів. Деякі «чорні» рейдери іноді вдаються до вирішення питання шляхом застосування застрашливих засобів, наприклад бійців зі зброєю. «Чорні» рейдери можуть скуповувати борги підприємства в його кредиторів, не повідомляючи саме підприємство. Після цього вони пред'являють до сплати такі борги менеджменту й акціонерам підприємства. Щоб не збанкрутувати, власники підприємства змушені йти на мирову угоду з рейдерами та допускати їх до управління підприємством. Цей метод застосовується, коли рейдери ставлять за мету перехопити управління підприємством для його подальшого розвитку. У разі, якщо рейдери не зацікавлені в збереженні підприємства, після скуповування боргів вони ініціюють порушення справи про банкрутство, у процесі провадження якої «свій» арбітражний керуючий, призначений «своїм» суддею, викреслить із реєстру вимог кредиторів усіх, окрім рейдерів. Після цього рейдери отримують підприємство майже за безцінь. Таким чином, «чорні» рейдери являють собою досить небезпечний і суто кримінальний вид рейдерства, в арсеналі якого перебуває широкий вибір методів: від підкупу суду, прокуратури й судових виконавців до відомих радикальних рішень, які приймаються завдяки використанню проти власників відомих злочинних прийомів.

«Сіре» рейдерство припускає поєднання формально законних і незаконних дій, таких як форсування ухвалення рішень представниками судової влади, створення атмосфери, за якої нормальне функціонування робочого процесу стає неможливим, розміщення компрометуючих матеріалів у засобах масової інформації, неформальний тиск на відповідальних за ситуацію осіб, адміністративний ресурс, затягування термінів під надуманими приводами, різні відволікаючі маневри тощо. «Сіре» рейдерство характеризується балансуванням на «грані фолу», на межі закону, іноді перетинаючи його.

Так, під час «сірого» рейдерства можуть використовуватись «білі» методи захоплення, проте з незначними порушеннями або (найчастіше) такими, які важко довести.

Хвиля корпоративних захоплень має основну кінцеву мету – провести черговий перерозподіл власності. По-перше, на макроекономічному рівні у фінансово-промислових груп накопилися значні об'єми вільних грошових ресурсів, можливості застосування яких тією чи іншою мірою є обмеженими. По-друге, у країні завершився процес розділу найбільш прибуткових сфер бізнесу, і власники великих капіталів шукають нові високорентабельні сфери застосування своїх фінансових ресурсів. По-третє, українська економіка підійшла до вищої стадії концентрації капіталу, зокрема шляхом злиття та недружніх поглинань. Цей загальносвітовий шлях розвитку, яким у різний час пройшли всі промислово розвинені країни, досяг і нашої держави. Такий процес і сьогодні спостерігається на Заході, особливо масштабно на рівні транснаціональних корпорацій. Розвиток ринкових відносин вимагає від власників повного знання кон'юнктури ринку, у тому числі відстеження дій явних і потенційних конкурентів. Тим більше, що ринок у регіонах повною мірою ще не розділено, суперництво за його частини постійно загострюється, особливо за нестабільної політичної ситуації в країні.

Незважаючи на актуальність законодавчого визначення термінів, юридичне формулювання понять «рейдер» і «рейдерство» в Україні так і не надано. Отже, з'ясувати, що таке «рейдерство», ми можемо лише на підставі непрямих ознак. Ще раз наголосимо, що сьогодні в цивілізованому світі фактично поширене тільки «біле» рейдерство, дозволене, контрольоване й регульоване законом, чого не можна сказати про реалізацію обговорюваного явища в сучасній українській економіці, якій притаманне саме «сіре» та «чорне» рейдерство.

Характерно, що під час використання методів «білого» рейдерства (наприклад, у розвинених країнах) поглинання часто відбувається не з метою заволодіння бізнесом, а для його знищення шляхом доведення компанії до банкрутства: усунення конкурента, використання за безцінь його виробничих та інших потужностей тощо. У цьому й подібних випадках ідеться про недружнє поглинання. Однак якщо навіть припустити, що саме така мета ставиться під час поглинання, довести подібне в принципі неможливо. Це стосується також прояву ворожості у використанні незаконних методів поглинання. Тому варто зробити висновок, що «біле» рейдерство являє собою такий процес установалення залежності однієї компанії від іншої (аж до їх злиття), який відбувається за допомогою дозволених методів і прийомів, ринкових механізмів та в межах конкурентних дій. У цьому контексті «біле» рейдерство не може ототожнюватися зі злиттям і приєднанням, які регулюються також ст. ст. 106 і 107 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), оскільки воно не передбачає захоплення однією компанією іншої.

Існує ще один цікавий різновид інтелектуального, досить шкідливого й небезпечного рейдерства – «грінмейл» («зеленуватий лист»), який на Заході взагалі рейдерством не вважається. «Грінмейл» – це використання міноритарним акціонером корпоративного шантажу власника з подальшою метою дорожче продати свої акції. «Грінмейл» фактично являє собою корпоративний шантаж, а в класичному розумінні є комплексом різноманітних корпоративних дій, які здійснюються міноритарним (дрібним) акціонером із метою примусити господарське суспільство або його основних (великих) акціонерів набувати акції, що належать цьому міноритарію, за досить високою ціною [8]. Корпоративний шантаж є схожим до юридичного терору, послугою, яка сприяє поглинанню або рейдерству. Найчастіше він є самостійним високоприбутковим видом бізнесу, що не

передбачає здійснення контролю над компанією. Інакше кажучи, «грінмейл» можна визначити як різновид високоінтелектуальної вимоги, шантажу, а в корпоративному сленгу він позначає корпоративний шантаж акціонером свого підприємства, в основі якого лежить корпоративний конфлікт, з метою отримання надприбутку за допомогою спекуляцій чи зловживання своїми правами. «Грінмейл» успішно вдосконалюється та використовується в рейдерських схемах. У цьому разі корпоративний шантаж може бути використано не лише для спекулятивного підвищення цін на пакет акцій «грінмейлерами», а й для інших цілей шляхом зговору з іншими бізнесменами. Як правило, «жертвою» обирають успішне підприємство, якому пропонують викупити акції за «ціною пропозиції», тобто перебільшеною, і на свідомо неприйнятних умовах. Коли підприємство відмовляється, «грінмейлер» починає війну проти цієї компанії. Особливо популярне в «грінмейлерів» використання судових процедур: боротьба в залі суду є набагато простішою, оскільки створює вигляд легітимності.

Отже, терміни «грінмейл» і «рейдер» нерідко об'єднують, пов'язуючи їх із поняттям захоплення економічно привабливих підприємств. Таким чином, «грінмейл» включає в себе комплекс засобів, спрямованих на дестабілізацію обстановки в товаристві з метою змусити акціонерів чи учасників товариства придбати акції «грінмейлера» за завищеною ціною. «Грінмейлери» для реалізації своїх цілей використовують недосконалість українського законодавства й судової системи, а також неефективність менеджменту на підприємстві, який не здатний організувати повний контроль над компанією (відсутність консолідації контрольного пакета акцій, організованого документообігу, контролю над діяльністю працівників, які можуть стати основним джерелом інформації для «грінмейлера»).

Подальший розвиток «грінмейлу» в Україні, особливості якого досить де-

тально розглянуто О.В. Коломійцевою [9], може спричинити послаблення конкурентного середовища та монополізацію окремими підприємствами певних сегментів ринку. Крім того, «грінмейл» призводить до дестабілізації роботи вітчизняних підприємств, негативно впливає на інвестиційну привабливість бізнесу в Україні для іноземних і вітчизняних інвесторів та погіршує міжнародний імідж країни. Тому варто на стадії зародження й подальшого розвитку «грінмейлу» впроваджувати необхідні дії, які дадуть підприємствам змогу захиститись від недружніх вторгнень у їхню діяльність [10; 11].

Одним з основних методів забезпечення зниження розвитку «грінмейлу» в Україні є насамперед адміністративне регулювання через законодавчі акти. Крім того, підприємствам необхідно впроваджувати хоча б найпростіші методи захисту від «грінмейлу», серед яких можна виділити такі:

- забезпечення відповідності внутрішніх корпоративних документів чинному законодавству;
- концентрацію акціонерного капіталу або викуп частки в учасників, які не беруть участь у діяльності підприємства;
- постійний моніторинг змін у складі акціонерів;
- удосконалення роботи менеджменту й персоналу;
- контроль за доступом і розповсюдженням інформації компанії;
- підвищення організації роботи підприємства з контрагентами;
- використання в службі економічної безпеки способів і методів конкурентної розвідки.

Зазначимо, що держава у свою чергу також може вжити деяких заходів: законодавчо заборонити продажів боргів підприємства без попередньої згоди боржника; посилити покарання за розголошення конфіденційної й інсайдерської інформації; скласти та оприлюднити перелік осіб (у тому числі суддів, арбітражних керуючих, фінансових установ), які причетні до роз-

голошення конфіденційної й інсайдерської інформації, а також до доведення підприємства до банкрутства; посилити відповідальність за умисне доведення підприємства до банкрутства. При цьому в Україні вже створено певну нормативну базу, спрямовану на врегулювання відносин у сфері бізнесової та підприємницької діяльності, що системно й постійно вдосконалюються, заповнюючи прогалини в тій чи іншій сфері економічного життя. Необхідно відзначити, що власне недостатня обізнаність підприємців і бізнесменів із чинним законодавством, його неточностями не лише досить часто провокує самих підприємців до вчинення зловживань, а й у багатьох випадках сприяє проявам рейдерських явищ. З метою фінансового та майнового захисту від можливих зловживань із боку інших осіб, у тому числі рейдерів, на великих підприємствах зазвичай створюються юридичні служби, на менших практикують залучення фахівців – юристів, які здійснюють правовий супровід господарської діяльності підприємства. Проте, як показує практика, в умовах хабарництва, підкупу тощо вони є малоефективними.

Кримінальна рейдерська діяльність нерідко має безпосереднє відношення до ринку цінних паперів та може пов'язуватись з іншими правопорушеннями й злочинами, зокрема здійснюваними з використанням відносно цінних паперів. Як вказує В.М. Дрьомін [12], ситуація стає складнішою в умовах посиленої інтеграції фінансових ринків. У легальній економіці більшості розвинених країн це привело до створення транснаціональних корпорацій, у кримінальній сфері найбільш впливові злочинні організації стали здійснювати операції в міжнародному масштабі, перетворившись на транснаціональні злочинні організації. Відбувається активна корпоратизація кримінального ринку, формування корпоративної кримінальної ідеології, що втягує у свою орбіту мільйони людей у всьому світі. Водночас деякі форми поведінки господарюючих суб'єктів та (або) їх представ-

ників у межах рейдерства є настільки суспільно небезпечними, що вимагають застосування найжорсткіших заходів відповідальності, а саме кримінальної. Натомість адекватна реакція держави можлива лише тоді, коли буде гранично зрозуміло, що дозволено, а що заборонено, тобто за встановлення чітких правил гри. Виникає замкнуте коло для правотворчості кримінальної, залежної при цьому від правотворчості цивільної. Цивільне законодавство здебільшого не спроможне, а господарське й кримінальне переважно не можуть регламентувати відповідним чином рейдерську діяльність.

Здійснення захисту суб'єктів господарювання від рейдерських нападів можливе в двох формах, що представлені неюрисдикційним і юрисдикційним захистом. Вони мають свої різновиди захисту господарюючих суб'єктів: самозахист, нотаріальний, адміністративний і судовий види захисту. Кожен із наведених видів захисту здійснюється різними суб'єктами відповідно до характерних лише для нього форм та способів. Водночас усі різновиди захисту господарюючих суб'єктів мають ключове значення для протидії рейдерам. Дійсно, ЦК України в ст. ст. 106, 107 передбачає злиття та приєднання, що є формами поглинання однією компанією іншої. Нормальним явищем вважається також бажання акціонера продати свої акції за найвигіднішою ціною. Однак і спекулятивні угоди на фондовому ринку допускаються, оскільки існують фондові деривативи (насамперед ф'ючерси), що являють собою фактично спекулятивний фінансовий інструмент. Важливо визначити ту межу, яка відокремлює припустиме від правопорушення. Це нелегко, проте й не так важко, як здається на перший погляд. Крім того, існує політичне рейдерство, яке припускає аналіз і вплив на політику дій економічних рейдерів. Необхідно враховувати той факт, що напівлегальне рейдерське захоплення підприємств може не лише ослабити виробничий потенціал регіону та держави в цілому,

а й завдати шкоди інвестиційній привабливості України. Негласно схвалювана модель поведінки, за якої вітається вихід за «межі дозволеного», є досить розповсюдженою. Саме вона створює всі умови для посилення впливу рейдерства в усіх сферах життя держави й суспільства. Тому процес боротьби із цим явищем є вкрай складним. Подібна боротьба можлива лише шляхом формування такої політико-правової системи, у якій першість суб'єкта відносин у системі має залежати від реальної ефективності його роботи й підтримки населення.

Таким чином, проблеми, що виникають у процесі функціонування економічної системи в контексті з проблемами існуючих форм рейдерства, вимагають для свого вирішення подальшого вдосконалення й розвитку правової основи у вигляді як внесення відповідних доповнень і змін до чинних законів, так і прийняття нових законодавчих актів та інших нормативно-правових документів. Налагодження адміністративно-господарських процедур щодо корпоративних захоплень має скоротити їх кількість. Це, безумовно, приведе до створення системи господарських правовідносин як прозорої відкритої системи, що у свою чергу є складним і тривалим процесом. Однак такі дії позбавлять чи хоча б мінімізують поширення такого явища, як рейдерство, незалежно від його кольору й відтінків.

Ключові слова: рейдерство, законодавство, господарювання, корпоративний шантаж, поглинання, напад, захист, злочинність, запобігання.

Статтю присвячено дослідженню проблеми рейдерства як господарсько-правового явища в сучасній економіці. В історичному аспекті обговорюються причини його виникнення, прояви, види та шляхи запобігання. Визначено суміжні до рейдерства поняття й терміни. Рейдерство розглядається як фактор недосконаlosti політико-пра-

вових структур влади в державі, її чинного законодавства, відсутності належних умов для захисту прав власників і рівноправної конкуренції. Існування такого явища, як рейдерство, підкреслює глибину системних проблем сучасних господарських відносин.

Стаття посвячена дослідженню проблеми рейдерства як хозяйственно-правового явлення в современной економике. В историческом аспекте обсуждаются причины его возникновения, проявления, виды и пути предотвращения. Определены смежные с рейдерством понятия и термины. Рейдерство рассматривается как фактор несовершенства политико-правовых структур власти в государстве, ее действующего законодательства, отсутствия надлежащих условий для защиты прав собственников и равноправной конкуренции. Существование такого явления, как рейдерство, подчеркивает глубину системных проблем современных хозяйственных отношений.

The article investigates the problem of raiding as an economic and legal phenomenon in the modern economy. Historically discusses its causes, symptoms, types and ways of prevention. Defined adjacent to raiding concepts and terms. Raiding is considered as a factor in the imperfections of political and legal structures of power in the state, its current legislation, the lack of appropriate conditions for the protection of the rights of owners and fair competition. The existence of such phenomena as the raid underlines the depth of the systemic problems of modern economic relations.

Література

1. Василенко М.Д. Спеціальні господарсько-правові режими технопарків і технополісів: досвід України та зарубіжних кра-

їн : [монографія] / М.Д. Василенко. – О. : Сілекс-прінт, 2012. – 225 с.

2. Беліков О.І. Сам собі захисник / О.І. Беліков // Закон і бізнес. – 2007. – № 15. – С. 9.

3. Швець В.О. Господарський процес на сторожі захисту суб'єкті господарювання від рейдерів / В.О. Швець // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 1063–1068.

4. Зеркалов Д.В. Рейдеры. Международная и национальная безопасность : [пособие] / Д.В. Зеркалов. – К. : КИТ, 2007. – 188 с.

5. Федоров А.Ю. Рейдерство и корпоративный шантаж: организационно-правовые меры противодействия / А.Ю. Федоров. – М. : Wolters Kluwer Russia, 2010. – 463 с.

6. Берназ П.В. Рейдерство в Україні: визначення поняття / П.В. Берназ, О.О. Серета // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 1. – С. 82–84.

7. Спасибо-Фатеева І.В. Рейдерство: розуміння, види, небезпека та способи боротьби / І.В. Спасибо-Фатеева // Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 4. – С. 46–53.

8. Беліков О.І. Чи насправді грінмейли є санітарами бізнесу? / О.І. Беліков // Юридичний журнал. – 2007. – № 3(57). – С. 120–123.

9. Коломійцева О.В. Українські особливості розвитку грінмейлу / О.В. Коломійцева // Економіка і управління. – 2011. – № 6(120). – С. 107–113.

10. Князева І.В. Як захиститись від інтелектуального рейдерства? / І.В. Князева, А.А. Войцехович // Корпоративний юрист. – 2012. – № 10. – С. 57–60.

11. Швець В.О. Форми захисту прав суб'єктів господарювання від рейдерських нападів / В.О. Швець // Вісник господарського судочинства. – 2013. – № 6. – С. 91–95.

12. Дремін В.Н. Глобалізація і корпоративізація преступности как предмет международной криминологии / В.Н. Дремін // Актуальные проблемы уголовного права, процесса и криминологии : сб. матер. II Междунар. науч.-практ. конф. : в 2 т. / под ред. Ю.О. Гурджи, А.М. Припула. – О. : Международный гуманитарный университет, 2010. – Т. 1 : Уголовное, уголовно-процессуальное право и криминология. – С. 95–99.

